

KOPLOPERS CIRCULARITEIT 2025

Zwartwoud: disrupter in de
traditionele branche

De Nederlandse meubelbranche kent een aantal spraakmakende bedrijven die met innovatiekracht en ambacht, durf en een wat atypische en eigenzinnige instelling, met grote overtuiging de wereld een stuk beter maken en willen achterlaten. CBM zet een aantal van die inspirerende koplopers in de schijnwerpers.

Van het moderniseren van de bakkerswereld in 1924 tot het ontwikkelen van hedendaagse circulaire maatwerkinterieurs voor overheden, bedrijven en architecten met duurzame ambities: circulair materialenexpert Zwartwoud speelt al honderd jaar in op ontwikkelingen in de markt. Het loopt voorop door nuchterheid en innovatieve en disruptieve kracht te koppelen aan een duidelijke visie gericht op een duurzame wereld.

Karst Wouda van Zwartwoud

Voor Karst Wouda, de bevoegde directeur van het in Groningen gevestigde bedrijf Zwartwoud, is sir David Attenborough een grote inspirator. 'Hij maakt zich terecht grote zorgen om het klimaat. We hebben maar één aarde en de grondstoffen raken op. Toch is zijn boodschap altijd hoopgevend. We kunnen dus echt iets doen voor de wereld. En dat doet Zwartwoud dan ook.'

De geboren Fries werkt nu achttien jaar bij Zwartwoud en is sinds 2017 eigenaar. Hij begon er als stagiair, werkte zich zeven jaar op, vertrok voor zeven jaar naar uitzendorganisatie StartPeople en werd teruggevraagd bij Zwartwoud. 'Hartstikke leuk, want sinds mijn stage ben ik verliefd op Zwartwoud, omdat het met innovatie en ambacht iets nieuws creëert,' zegt de directeur. 'En ik ben trots dat een relatief klein, dynamisch MKB-bedrijf zulke mooie, grote opdrachtgevers heeft als ABN Amro, PostNL, Aegon, Gasunie, Rijkswaterstaat en UWV.'

Disrupters in de markt

De onderneming lijkt daarin wat op Vepa. Beide bedrijven opereren nagenoeg in dezelfde markt, al ontwerpt en maakt Vepa standaard meubilair en Zwartwoud maatwerkinterieurs. Het demonteert bestaande producten die binnenkomen, als balies en kasten, en maakt er weer nieuwe producten van voor bedrijven, doet aan productontwikkeling, engineering, projectmanagement, productie en plaatsing. 'We nemen een voorbeeld aan elkaar, delen kennis en kunde en daar waar overlap zit in de werkzaamheden, zoeken we elkaar op,' zegt Wouda. Ook delen ze visie en DNA. 'We combineren een noordelijke nuchterheid en innovatiekracht en zijn disrupters in de markt,' vat hij samen. Zwartwoud doet het anders dan de rest binnen een traditionele branche, waarin je de architect en de aannemer hebt en dan komt pas de interieurbouwer die volgens de tekening produceert en dus doet wat wordt gevraagd. Daaraan wil Zwartwoud ontkomen. 'We treden in die keten buiten onze comfortzone en zitten steeds vaker als team vanaf het begin aan tafel. Als een interieurontwikkelaar tonen onze toegevoegde waarde, denken mee, adviseren en ondersteunen de architect bij steeds complexere vraagstukken van opdrachtgevers. Die voorwaarde is heilig. Anders ga je het niet voor elkaar krijgen, die circulaire economie,' is zijn overtuiging.

Die disruptische rol neemt Zwartwoud vol overgave en visie op zich. Daarin wordt geïnvesteerd en er wordt bewijslast verzameld. Dat gebeurt door materialenpaspoorten te maken van alle materialen die binnenkomen. 'Daarin zijn we uniek,' weet Wouda. Hij laat de materialenanalyse op de computer zien. Voor elk materiaal worden status, afwerking, gewicht, losmaakbaarheid en de plek op de R-Ladder vastgelegd. 'Het is een tijdrovend, maar ook inzichtelijk en nuttig proces, maar het is waardevol voor opdrachtgevers dat we gegevens voor bijvoorbeeld hun CO₂-index vastleggen. Ook kunnen generaties na ons nalezen wat er in een product zit,' zegt Wouda. 'Als we een balie binnenkrijgen en die uit elkaar halen, registreren we wat herbruikbaar is en wat we niet gebruiken voeren we verantwoord af met een certificaat.'

De waarde van restwaarde

‘De analyse maakt inzichtelijk wat de restwaarde is van een materiaal en helpt greenwashing tegengaan. Het is een nogal onontgonnen gebied waar we ons in begeven. Er bestaat nog geen standaard systeem voor, maar dat zou er wel moeten komen. Nu schrijf je een product volledig af, terwijl ook de restwaarde waarde vertegenwoordigt. De prijzen van materialen stijgen en grondstoffen worden schaars, terwijl we tegelijkertijd 10,78 miljoen ton meubels weggooien binnen de EU. We verbruiken anderhalve aarde per jaar, dus moeten we echt zuiniger omgaan met onze grondstoffen. Wij halen bij voorkeur alle materialen uit Europa en dat vind ik prima: met elektrisch transport blijf je redelijk binnen je CO₂-balans. Als het kan, halen we materialen natuurlijk uit Nederland. Afhankelijk zijn van China of andere continenten is geen optie,’ zegt de directeur.

Dit is een goed voorbeeld van het vooroplopen in de branche. De rode draad binnen Zwartwoud is al honderd jaar gebaseerd op innovatie en ambacht en het inspelen op de actualiteit. Het bedrijf beseft zich goed dat het anders moet en dat het een verantwoordelijkheid heeft om de wereld beter achter te laten voor de volgende generaties. Stap voor stap begon het in het ontwikkelen van circulaire maatwerk-interieurs voor opdrachtgevers met duurzame ambities: overheden, grootzakelijke bedrijven en architecten. ‘We hebben sinds vijf jaar een heel duidelijke profielkeuze die we op allerlei vlakken uitstralen,’ schetst hij. ‘Innovatie vereist investeringen in zowel de circulaire strategie als de huisstijl, duurzame machines en je mensen.’

De kernwaardes zijn vastgesteld: medewerkers worden aangenomen en gecoacht op de kernwoorden *open*, *optimistisch* en *wendbaar*. Zo’n cultuurverandering is altijd moeilijk, vraagt tijd en gaat met ups en downs, ondervond de directeur. ‘Er zijn altijd mensen die er niet bij passen. Maar door koersvast te blijven en stap voor stap te motiveren wat we doen en waarom, raken medewerkers enthousiast van de successtories en leren we van de gedeelde tegenslagen. Meubelmakers waren bijvoorbeeld gewend op basis van een tekening iets te maken. Nu krijgen ze een oude balie binnen en wordt er nog meer van hun vaardigheden gevraagd. Die uitdaging vinden ze interessant; ze willen er echt iets moois van maken.’

Circulair Interieur-expert

Zwartwoud streeft naar 100% circulariteit, maar is daar nog niet. In 2030 willen ze Circulair Interieur-expert zijn, maar ondertussen hebben zij die status al bereikt. Het heeft de werkwijze veranderd in een combinatie van drie methodes: de R-Ladder, die de mate van circulariteit aangeeft, *Cradle-to-Cradle* (elke grondstof of elk materiaal wordt volledig hergebruikt zonder aan waarde te verliezen) en het opmaken van een CO₂-balans, die bepaalt of je een product gebruikt voor een project.

Wanneer Wouda enthousiast begint te vertellen over innovatieve voorbeelden, raakt hij niet uitgepraat. Zo had woningbouwcorporatie Domesta in Emmen veertien sociale huurwoningen die gesloopt zouden worden. Zwartwoud vroeg wat er geoogst kon worden en dat bleken rode bakstenen te zijn die zijn vermalen en verwerkt in een balie. Voor een architectenbureau in Rotterdam zijn overleg ruimtes gemaakt van onderdelen van voormalige skatebanen en van de oude balie van ING zijn wasbakken gemaakt. Zelfs rozenblaadjes zijn verwerkt tot een bio-laminaat voor de afwerking van een pantry voor Royal Flora Holland.

Het betekent ook: testen. Soms blijkt iets niet of slecht te werken. Oude plafondroosters van ABN Amro, die verwerkt zijn tot nieuwe scheidingswanden, moesten worden getest op onder andere gewicht en drukkracht. En dan gaat er wel eens wat stuk. Wat Wouda een leuke ontwikkeling vindt, is dat circulariteit ruimte laat voor imperfectie. ‘Je moet dat goed met je klanten bespreken, maar vaak geeft een kleine beschadiging of krasje juist karakter.’

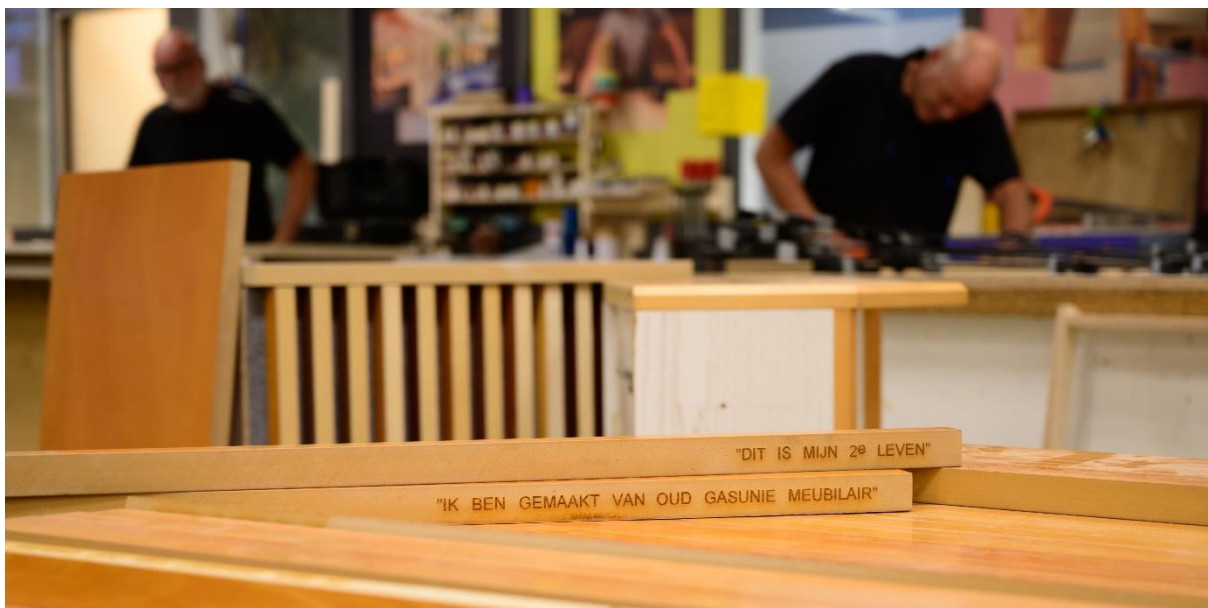

Succesvol meebewegen

Waar Zwartwoud nu staat is in fases bereikt. Dat illustreert de -wat atypische- geschiedenis die in 1924 begon met twee slimme en ondernemende technuten: Zwartenkot en Van der Woude. Zij vonden het hoog tijd om kritisch naar de bakkerswereld te kijken, de bakkers kneedden hun broden handmatig en hadden simpele ovens, wat enorm tijdrovend was. Om te kunnen opschalen ontwikkelden Zwartenkot en Van der Woude kneedmachines en een grotere oven met meerdere baklagen. Hun nieuwe bedrijf kreeg de naam Zwartwoud, een combinatie van beider namen. Hun uitvinding was revolutionair en sloeg wereldwijd aan. Al snel vroegen klanten of ze ook de interieurs wilden verzorgen en zo ontwikkelden ze een compleet interieur met toonbanken, vitrines en kasten. De Nederlandse producent kwam in het vizier van opdrachtgevers als PTT Post. Dat werd een succesvolle samenwerking: al sinds 1956 werkt Zwartwoud aan interieurs, productontwikkeling en logistieke hulpmiddelen voor de sorteercentra van PostNL. In de daaropvolgende jaren anticipeerde Zwartwoud op marktontwikkelingen en kwam het in de maatwerk-interieurinrichting terecht. In de jaren 80 werd veiligheid een thema en leverde Zwartwoud kogelwerende balies voor Esso, Shell, Q8 en de ambassades van het ministerie van Buitenlandse Zaken. In de jaren 90 werd de Arboretum ingevoerd en volgde een eigen meubellijn met onder meer verstelbare bureaus. In 2006 werd kennis gemaakt met circulariteit, nu is dat het speerpunt van de organisatie. Wouda onderbouwt dat met een tekst uit de Snelstartgids Circulaire Meubels van Rick Porcelijn (meer informatie hierover in de afsluiting dit artikel): *van de meer dan 1,1 miljoen ton houten plaatmateriaal dat in de interieur- en bouwwereld wordt gebruikt, verbranden we jaarlijks 700.000 ton*, staat er. 'Dat is goed voor een enorme CO₂-uitstoot. Absurd,' zegt hij, vastberaden op weg naar een circulaire economie.

ABN Amro was de eerste opdrachtgever met een duurzame ambitie. De bank wilde een grastafel waarvoor Zwartwoud het lokaal gemaaid gras in een bio-laminaat verwerkte. Inmiddels liggen ruim drieduizend pallets van ABN Amro in de opslag van Zwartwoud, de 350 kantoren die Zwartwoud heeft ontworpen en uitgerold, heeft de bank teruggebracht naar zestig vestigingen. 'We hebben recent de opdracht gekregen om het nieuwe hoofdkantoor in Amsterdam in te richten met maatwerkmeubilair. Daarvoor putten we uit hun eigen opgeslagen materiaal.'

Om een circulaire wereld te bereiken is samenwerken cruciaal voor Wouda en de zeventig medewerkers. Tot zijn grote tevredenheid ziet de directeur de markt meebewegen. Alle partijen moeten transparant zijn in hun werkwijze, kennis delen en als team opereren. 'We zien dan ook architecten meer coöperatief werken en gaan intensievere partnerschappen aan met leveranciers en opdrachtgevers. Circulaire projecten zijn ook intensiever, vergen meer arbeid en organisatievermogen aan de voorkant en vragen om exact inzicht in welke materialen in een organisatie zijn,' vertelt de directeur. 'Zo zijn we wederzijds afhankelijk én gelijkwaardig aan elkaar.'

Gemotiveerde medewerkers

Samenwerken geldt overigens ook binnen het bedrijf. Zwartwoud zet zich niet alleen in voor het milieu, maar ook voor zijn mensen. Net als bij Vepa, vindt Wouda het essentieel dat werknemers de ruimte krijgen om met hun persoonlijke wensen zelfstandig invulling aan hun werk te geven. Ze kunnen zich bovendien ontwikkelen doordat er volop mogelijkheden worden aangeboden om opleidingen en vakgerichte cursussen te volgen. 'Dat zorgt voor gemotiveerde mensen, die met plezier en liefde harder lopen voor het bedrijf en voor de opdrachtgevers,' weet hij. Dat geldt ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Zwartwoud werkt bijvoorbeeld met de Rijksoverheid aan *Social Return*, onder andere door een werkervaringsplaats of stageplek aan te bieden.

Zo heeft Zwartwoud zich op vele vlakken ontwikkeld, met een glanzende gevelsteen met het predicaat Hofleverancier boven de entree als een letterlijke kroon op het werk. Maar Zwartwoud is niet klaar, er is altijd een stip op de horizon. Wouda's droom was om in 2030 Circulair Interieurexpert te zijn, maar dat is inmiddels bereikt. Dus is er plaats voor een nieuwe toekomstdroom: de directeur heeft naast het bestaande pand van 3500 m², een voormalige opslag gekocht van 3000 m². De rechterhal wordt straks ingericht met hergebruikte meubels, in het linkerdeel komt een circulaire inspiratieruimte waar hij lezingen en workshops wil organiseren. Het terrein krijgt een hub met podium en tribune, een circulaire materialenbibliotheek, kantoren, horeca en een tuin, ontwikkeld samen met mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. 'Het is een grote droom die we letterlijk al aan het bouwen zijn.'

Oproep aan CBM en alle 10.000 grote en kleine interieurbouwers in Nederland: neem koploper Zwartwoud (Vepa/Auping/Lande Family) als voorbeeld van hoe het anders kan - en moet. Dat doet het bedrijf vanuit een bevlogen ambitie, maar ook vanwege puur economisch lijfsbehoud wanneer materialen en goederen binnenkort niet meer vanzelfsprekend zijn. De mijnen worden leeggedolven, grondstoffen raken op en worden onbetaalbaar. De beschikbaarheid is bovendien onvoorspelbaar door handelsbarrières, oorlogen en conflicten, bosbranden, verstoorde zeevaart en allerlei andere logistieke problemen.

Aanleiding voor deze serie artikelen met Vepa, Zwartwoud, Lande Family en Auping, is het verschijnen van de Snelstartgids Circulaire Meubels van Interieurontwerper, auteur en onderzoeker Rick Porcelijn. Hierin beschrijft hij de drie fundamentele ontwerpprincipes voor duurzaam en circulair ontwerpen: het gebruik van goede materialen, dus met een lage verborgen impact, het verlengen van de levensduur van materialen en het maximaliseren van herbruikbaarheid (schoon en mono) als grondstof. Deze drie principes zijn met elkaar verweven en versterken elkaar, waardoor ze niet alleen bijdragen aan het verminderen van CO₂-uitstoot en vervuiling, maar ook essentieel zijn voor het verminderen van onze afhankelijkheid van schaarse grondstoffen en het bevorderen van economische efficiëntie.